

Azərbaycan Respublikası  
Nazirlər Kabinetinin 2025-ci il  
“ 22 ”      aprel      tarixli  
123      nömrəli Qərarı ilə  
**təsdiq edilmişdir.**

## **Aviasiyanın ətraf mühitə təsirinin azaldılması**

### **QAYDASI**

#### **1. Ümumi müddəalar**

1.1. Bu Qayda “Aviasiya haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun (bundan sonra - Qanun) 12.3-cü maddəsinin ikinci cümləsinə, “Beynəlxalq Mülki Aviasiya haqqında” 1944-cü il 7 dekabr tarixli Konvensiyaya Əlavə 16-nın (bundan sonra - Əlavə 16) 1–4-cü cildlərinə və Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatının “Doc 9184, ikinci hissə, ərazidən istifadə və ətraf mühitin idarə edilməsi” sənədlərinin tələblərinə uyğun olaraq hazırlanmışdır və aviasiyanın ətraf mühitə təsirinin azaldılması ilə bağlı münasibətləri müəyyən edir.

1.2. Mülki aviasiyanın fəaliyyəti ilə bağlı ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində ümumi koordinasiya işini Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Mülki Aviasiya Agentliyi (bundan sonra - Agentlik) həyata keçirir.

1.3. Aviasiyanın ətraf mühitə təsirlərini azaltmaq üçün aşağıdakıların yerinə yetirilməsi vacibdir:

- 1.3.1. zərərli qazların atmosfərə atılmasının azaldılması;
- 1.3.2. hava gəmilərinin qalxması, enməsi və uçuşu zamanı səs-küy çirklənməsi səviyyələrinin azaldılması;
- 1.3.3. istifadə olunan yanacağın effektivliyinin artırılması;
- 1.3.4. alternativ enerji mənbələrindən istifadənin təşviqi;
- 1.3.5. hava hərəkətinin idarə olunmasının və hava limanı əməliyyatlarının səmərəliliyinin artırılması;
- 1.3.6. texnoloji yeniliklərin tətbiqi.

1.4. Bu Qaydanın tələblərinə əməl olunmasına ümumi nəzarəti Agentlik, ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi sahəsində isə nəzarəti Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi həyata keçirir.

1.5. Bu Qaydanın müddəaları fəvqəladə hallar və ya humanitar yardım məqsədləri üçün nəzərdə tutulan uçuş əməliyyatlarına tətbiq edilmir.

1.6. Agentlik hava limanının (aeroportun), aerodromun və hava gəmisinin istismarçıları tərəfindən bu Qaydanın tələblərinə əməl olunmasının effektivliyinin artırılması üçün təlimatlar hazırlayır.

1.7. Bu Qayda ilə tənzimlənməyən məsələlər Qanunun, Əlavə 16-nın 1–4-cü cildlərinin və “Doc 9184, ikinci hissə, ərazidən istifadə və ətraf mühitin idarə edilməsi” sənədlərinin tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

## 2. Əsas anlayışlar

2.1. Bu Qaydada istifadə olunan əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

2.1.1. **karbon emissiyası** – yanacaq və oxşar materialların yandırılması nəticəsində atmosfərə atılan istixana qazı kimi karbon qazı (CO<sub>2</sub>);

2.1.2. **istismarçılar** – hava limanının (aeroportun) və ya aerodromun istismarçıları.

2.2. Bu Qaydada istifadə olunan digər anlayışlar Qanunda, Əlavə 16-nın 1–4-cü cildləri və “Doc 9184, ikinci hissə, ərazidən istifadə və ətraf mühitin idarə edilməsi” sənədlərinin tələbləri və Azərbaycan Respublikasının digər normativ hüquqi aktları ilə müəyyənləşdirilmiş mənaları ifadə edir.

## 3. Aviasiya fəaliyyətləri ilə əlaqəli ətraf mühitə təsirlər və ətraf mühitin idarə edilməsi

3.1. Yeni hava limanlarının inşasına və ya mövcud hava limanlarının genişləndirilməsinə dair layihələrin ətraf mühitə təsirinin qiymətləndirilməsi, o cümlədən transsərhəd təsirinin qiymətləndirilməsi Qanunun 12.3-cü maddəsinin birinci cümləsinə uyğun olaraq aparılmalıdır.

3.2. Hava limanlarında (aeroportlarda) və ya aerodromlarda genişləndirilmə zamanı ətraf ərazilərdə torpaq eroziyasının qarşısını almaq üçün istismarçılar tərəfindən bitki örtüyü bərpa olunmalıdır.

3.3. Aerodrom və aerodromyanı ərazilərdə hava gəmilərinin quşlar ilə toqquşma risklərini azaltmaq üçün quşların miqrasiya marşrutlarının nəzərə alınması, quşları ərazidən uzaqlaşdırma, ərazini quşlar üçün az cəlbedici hala gətirmək ilə bağlı tədbirlərin görülməsi istismarçılar tərəfindən təmin edilməlidir.

3.4. Hava limanı (aeroport) və ya aerodrom ərazisində əkinə yararlı torpaqlar müxtəlif bitkilərin becərilməsi üçün istifadə edildikdə, həmin bitki növləri quşlar və heyvanları cəlb etməyəcək şəkildə seçilməli və becərilməlidir.

3.5. Hava limanlarında (aeroportlarda) və ya aerodromda, aerodromyanı ərazidə təyyarə mühərrikinin sınağı, yerüstü əməliyyatlar zamanı istifadə olunan köməkçi güc blokları, yerüstü enerji blokları, yerüstü dəstək maşınları və avadanlıqları ilə baş verən səs-küy çirklənməsi səviyyələrinin azaldılması istiqamətində “Ekoloji təhlükəsizlik haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun tədbirlər görməlidir.

3.6. İstismarçılar fəaliyyətləri zamanı tullantı sularının axıdılması, nəqli, təmizlənməsi, tullantıların zərərsizləşdirilməsi və atılması proseslərinə dair tədbirləri “Su təchizatı və tullantı suları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun görməlidirlər.

3.7. İstismarçılar tərəfindən ətraf mühitin idarə edilməsi “Doc 9184, ikinci hissə, ərazidən istifadə və ətraf mühitin idarə edilməsi” sənədinin tələblərinə uyğun olaraq planlaşdırma, monitorinq, yumşaldıcı tədbirlərin görülməsi və ekoloji maarifləndirmə yolu ilə həyata keçirilməlidir.

3.8. “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq problemləri erkən aşkar etmək və problemlərin mənbəyini müəyyən etmək üçün monitorinqlər aparılmaqla havanın, suyun, torpağın və qrunt sularının keyfiyyəti, səs-küy çirklənməsi səviyyələri və ətraf mühitə olan digər təsirlər qiymətləndirilməlidir.

3.9. Ətraf mühitin mühafizəsində səs-küy çirklənməsi səviyyələrinin idarə olunması aşağıdakı qaydada həyata keçirilir:

3.9.1. hava gəmilərində səs-küy çirklənməsi səviyyələrinə qoyulan tələblər səs-küy çirklənmələri normalarına uyğunluq üzrə sertifikatla uyğun olaraq tənzimlənir;

3.9.2. istismarçılar və ya Agentlik tərəfindən hava limanı (aeroport) və ya aerodrom ətrafı ərazilərdə səs-küy çirklənməsi səviyyələrinin mümkün təsirlərini azaltmaq üçün uçuş əməliyyatlarına dəyişikliklər tətbiq edilə bilər;

3.9.3. istismarçılar tərəfindən hava limanı (aeroport) və ya aerodrom ətrafı ərazilərin səs-küy çirklənməsi səviyyələrini özündə əks etdirən xəritələr tərtib edilməlidir;

3.9.4. səs-küy çirklənməsi səviyyələrinə məruz qalacaq zonalar istismarçılar tərəfindən hava limanının (aeroportun) və ya aerodromun gələcək inkişaf planında nəzərə alınmalı və Agentliklə razılaşdırılmalıdır;

3.9.5. istismarçılar tərəfindən aerodromyanı ərazilərdə səs-küy çirklənməsi səviyyələrinə məruz qalacaq zonalarda əhali arasında maarifləndirmə işləri aparılmalıdır;

3.9.6. hava gəmilərinin yerüstü manevrləri zamanı səs-küy çirklənməsi səviyyələrini azaltmaq üçün ətraf ərazilərlə aerodromun ərazisini ayıran müəyyən maneələrdən (divarlar, yaşıllıq zolağı və s.) istifadə edilə bilər;

3.9.7. hava gəmilərinə texniki xidmət göstərilməsi nəzərdə tutulan obyektlərdə səs-küy çirklənməsi səviyyələrini azaltmaq üçün səs izolyasiya baryerlərindən və materiallarından istifadə edilməlidir.

3.10. Hava limanlarında (aeroportlarda) və ya aerodromlarda ətraf mühitə təsirlərin və ətraf mühitin idarə olunması ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün bu tədbirlərə cəlb edilmiş personalın biliklərinin artırılması məqsədilə istismarçılar tərəfindən həmin personal aidiyyəti təlimlərə cəlb edilməlidir.

#### **4. Hava gəmisindən atılan zərərli qazların idarə olunması**

4.1. Hava gəmisinin mühərriklərinin test yoxlanışlarını və texniki xidmət zamanı çirklənmənin qarşısını almaq üçün hava gəmisinin istismarçısı tərəfindən müvafiq tədbirlərin görülməsi təmin edilməlidir.

4.2. Hava gəmisinin istismarçıları karbon emissiyalarının azaldılması ilə bağlı beynəlxalq uçuşlar üzrə emissiyaların kompensasiyasını Əlavə 16-nın 4-cü cildindəki beynəlxalq standartlara uyğun həyata keçirməlidirlər.

4.3. Agentlik bu Qaydanın 4.2-ci bəndi ilə müəyyən olunmuş uyğunluğun həyata keçirilməsinə nəzarəti təmin edir.

4.4. Hava gəmisinin istismarçıları Əlavə 16-nın 4-cü cildi ilə müəyyən olunmuş tələblərə uyğun olaraq karbon emissiyalarının illik monitorinqini aparmalı və həmin monitorinqə dair düzgün hesabat tərtib olunmasını təmin etməlidirlər.

4.5. Hava gəmisinin istismarçıları hesabatların yoxlanılması üçün "Uyğunluğun qiymətləndirilməsi sahəsində akkreditasiya haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş qaydada akkreditasiyadan keçmiş uyğunluğu qiymətləndirən qurumu (bundan sonra - yoxlayıcı) cəlb etməlidirlər. Hesabatın yoxlanılması Əlavə 16-nın 4-cü cildi ilə müəyyən edilmiş qaydada aparılmalıdır.

4.6. Karbon emissiyalarının monitorinqinə dair yoxlanılmış illik hesabatlar Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatına təqdim edilməsi üçün Əlavə 16-nın 4-cü cildinə uyğun olaraq yoxlayıcı tərəfindən Agentliyə təqdim olunmalıdır.

4.7. İstixana qazlarının emissiyalarının, o cümlədən atmosfer havasına atılan zərərli maddələrin və ona zərərli fiziki təsirlərin mənbələrinin idarə olunması ilə bağlı istismarçılar aşağıdakı mənbələri (həmçinin ekoloji sahə üzrə Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericiliyi nəzərə alınmaqla) və miqdarı barədə ildə 1 (bir) dəfə inventarizasiya aparmalı və tərtib edilmiş hesabata uyğun onların azaldılması üçün tədbirlər planı hazırlamalıdır:

4.7.1. hava limanının elektrik və ya istilik stansiyalarından, nəqliyyat vasitələrindən, tikinti və ya praktiki təlimlər (yanğınsöndürmə və s.) zamanı havaya atılan qazlar;

4.7.2. satın alınan elektrik enerjisinin (isitmə və ya soyutma) sahədən-kənar istehsalı nəticəsində yaranan emissiyalar;

4.7.3. istismarçılara məxsus olmayan və ya ona nəzarət olunmayan mənbələrdən hava limanı (aeroport) ilə bağlı fəaliyyətlərə görə yaranan emissiyalar.

## **5. Çirklənmə mənbələrinin idarə olunması**

5.1. "Su təchizatı və tullantı suları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, hava gəmilərinin buz bağlamasına qarşı istifadə edilən kimyəvi maddələrin, habelə yağış və qar sularının hava limanı ərazisindəki müxtəlif çirkli səthləri yuyaraq yeraltı və axar su mənbələrinə birbaşa tökülməsinin qarşısını almaq üçün çirkli suların toplanması və təmizlənməsi həyata keçirilməlidir.

5.2. Bu Qaydanın 5.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş çirkli sular təmizləndikdən sonra həmin suyun yenidən istifadəsinin qiymətləndirilməsi "Su təchizatı və tullantı suları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 44-cü maddəsinə uyğun olaraq həyata keçirilməli və mümkün olduqda istifadəsi təmin edilməlidir.

5.3. İstismarçılar qrunut sularının idarə olunmasını, normal yeraltı axınların saxlanmasını və yeraltı su obyektlərinin çirklənmə riskinin azaldılmasını təmin etməlidirlər.

5.4. Neft ilə çirklənmədən qorunma üçün hava gəmiləri, avtomobil və avadanlıqlarına texniki xidmət sahələrindən axıdılan tullantıların idarə edilməsi "Tullantılar haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-5-ci maddəsinə uyğun olaraq həyata keçirilməlidir.

5.5. Hava limanında hava gəmilərinə və avtomobil texnikalarına yanacaq vurulması üçün istifadə edilən bütün növ yanacaqötürücü vasitələr (borular, hidrantlar və s.) mütəmadi olaraq yanacaq doldurma xidməti tərəfindən yoxlanılmalı, sabit hidrantlardan istifadə imkanları genişləndirilməlidir.

5.6. İstismarçılar tərəfindən tullantıların təkrar emalı ilə bağlı tədbirlər görülməli, bu mümkün olmadıqda isə təhlükəli tullantı qismində utilizasiya olunmalıdır.

5.7. İstismarçılar tullantıların idarə olunması üçün xüsusi plan və proqram hazırlamalıdır.

## **6. Enerji resurslarından səmərəli istifadə**

6.1. Hava limanında (aeroportda) və ya aerodromda enerji resurslarından səmərəli istifadə "Enerji resurslarından səmərəli istifadə və enerji effektivliyi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

6.2. İstismarçılar tərəfindən hava limanı (aeroport) və ya aerodrom binalarının, uçuş-enmə zolaqları, sürmə yolları və perronların işıqları son texnoloji yeniliklərdən istifadə etməklə enerjiyə qənaət üçün led lampalar ilə əvəzlənməlidir.

6.3. Enerji effektivliyinin artırılması və enerjiyə qənaət imkanlarını, enerji itkilərinin və ətraf mühitə atılan tullantıların miqdarını və həyata keçiriləcək iqtisadi cəhətdən səmərəli enerji effektivliyi tədbirlərini müəyyənləşdirmək məqsədilə enerji auditləri aparılır.

6.4. İstismarçılar tərəfindən hava limanının (aeroportun) və ya aerodromun ərazisində fəaliyyət göstərən bütün subyektlər bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadəyə təşviq edilməlidir.

## **7. Alternativ yanacaqlar və enerji səmərəliliyi**

7.1. Azərbaycan Respublikasının üzv olduğu beynəlxalq təşkilatların tövsiyələrinə uyğun olaraq, hava gəmisinin istismarçıları hava gəmilərinin mühərriklərindən atmosfərə atılan zərərli qazların miqdarını azaltmaq üçün ekoloji cəhətdən səmərəli alternativ aviasiya yanacaqlarından istifadə edə bilirlər.

7.2. İstismarçılar, o cümlədən hava gəmisinin istismarçıları bu sahədə xidmət göstərən təşkilatlarla alternativ aviasiya yanacaq növlərindən istifadənin genişləndirilməsi üçün əməkdaşlıq edirlər.

7.3. Hava gəmisinin istismarçıları zərərli emissiyaların azaldılması məqsədilə hədəflərin müəyyən edildiyi tədbirlər planı hazırlamalı və razılaşdırılması üçün Agentliyə təqdim etməlidirlər. Agentlik tərəfindən təsdiq edilmiş tədbirlər planının tətbiq olunması hava gəmisinin istismarçısı tərəfindən təmin edilir.

7.4. Enerji səmərəliliyini artırmaq üçün hava gəmisinin istismarçıları tərəfindən uçuş marşrutları üzrə ən optimal yolların seçilməsi üzrə tədqiqatlar aparılmalıdır.

7.5. Hava limanında (aeroportda) avtomobillərin parklanma yerlərində elektrikdoldurma stansiyalarının sayı artırılmalı və bu avtomobillərə daha az parklanma ödənişi tətbiq edilməsi ilə bağlı təşviqedicilik tədbirlər görülməlidir.

7.6. Hava limanında istifadə olunan xüsusi avtonəqliyyatların gündəlik istismar müddətini və sürmə məsafəsini azaltmaq üçün əməliyyat prosedurları mütəmadi təkmilləşdirilməlidir.

---